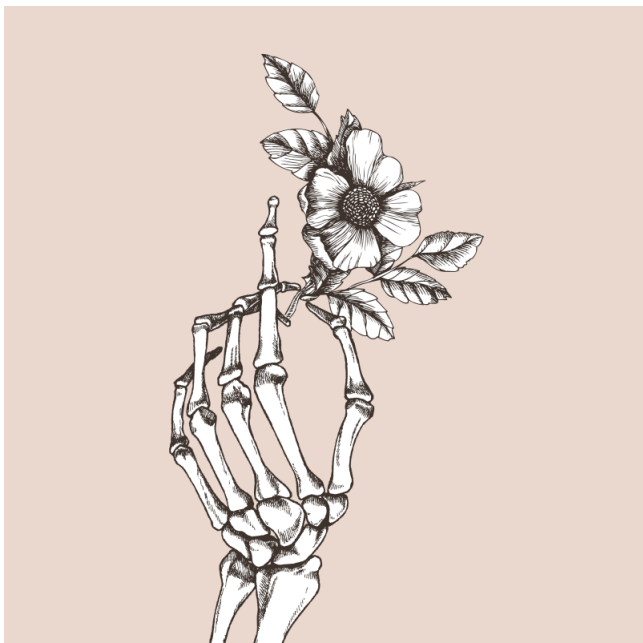

Om verdighet og valgfrihet

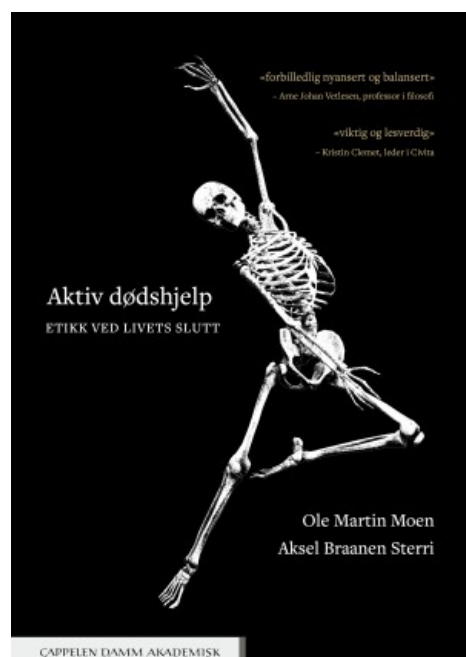
HEI, DØDEN "Aktiv dødshjelp" illustrerer godt at forbud ikke nødvendigvis er det tryggeste valget, eller det som i størst grad bunner i medfølelse og ydmykhet, skriver vår anmelder Eirin Kolberg. Bilde: Shutterstock

Boken *Aktiv dødshjelp* er en konsis oppfordring til bred refleksjon om ubehagelige spørsmål.

TEKST

Eirin Kolberg

PUBLISERT 1. april 2020

BOK *Aktiv dødshjelp – Etikk ved*

livets slutt **FORFATTERE** Ole

Martin Moen og Aksel Braanen

Sterri **ÅR** 2019 **FORLAG**

Cappelen Damm **SIDER** 130

«Jeg mistet verdigheten og selvrespekten min. [...] Jeg garanterer at alle som tror at det ikke kan ha vært så ille, ville endret mening hvis

de levde i kroppen min i én dag.» Ole Martin Moen og Aksel Braanen Sterri siterer selvmordsbrevet til Christopher Hill, som etter en ulykke levde med lammelser og store smerter. De stiller med det leseren foran den ubehagelige virkeligheten: Noen mennesker har det så vondt at de helst vil slippe å leve. Hvordan skal vi forholde oss til det?

«“Aktiv dødshjelp” gir en innføring til et bredt og splittende tema, og inviterer til en produktiv debatt»

Moen har doktorgrad i filosofi, Sterri er statsviter og doktorgradsstipendiat i filosofi. Spørsmålene som drøftes, er imidlertid like relevante for psykologer – og mange andre, uavhengig av fagbakgrunn. Hvem kan bestemme om mennesker som Christopher skal få lov til å dø? Det er fristende å fraskrive seg enhver evne til å vurdere dette i det hele tatt. Konsekvensene av å ta feil er for store, og problemstillingen berører for mange umulige spørsmål; hvilke liv er verdt å leve? Hva skjer med oss som individer, og som samfunn, om vi godtar at det av og til er greit å drepe? Når kan vi bestemme at en person skal fratras sin rett til selvbestemmelse? Utfordringer som angår moralske prinsipper, har en tendens til å føre folk ut i ekstreme motpoler, langt fra vanskelige gråsoner der det er mulig å samarbeide om en konstruktiv meningsutveksling.

Derfor var det en lettelse å lese denne boken. Moen og Sterri er åpne om at de mener vi bør tillate aktiv dødshjelp. Det var også mitt utgangspunkt, men i løpet av gjennomlesingen måtte jeg likevel revurdere dette flere ganger. Argumentene for å tillate aktiv dødshjelp fremstilles i sammenheng med et bredt utvalg av motargumenter, både i form av etiske resonnementer, potensielle konsekvenser, og sitater fra debattanter. Og det er de mest overbevisende eksemplene som får mest plass, også på nei-siden av debatten.

Inviterer til debatt

Forfatterne gjør seg sårbare for kritikk ved å gå inn i praktiske detaljer rundt gjennomføring og beslutningsprosesser, og ved å komme med konkrete forslag om hvem som bør få tilbud om aktiv dødshjelp. De drøfter ansvaret som blant andre psykologer og leger bør ha for å vurdere lidelsestrykk, beslutningsevne, og mulige kilder til bedring. De gjør det tydelig hva de mener, og hvorfor. De gjør det med andre

ord enkelt for leseren å finne svakheter i argumentasjonen eller tenke seg problemstillinger som ikke blir belyst tilstrekkelig på litt over 100 sider.

På denne måten fungerer *Aktiv dødshjelp* ikke bare som en innføring til et bredt og splittende tema, men også som et eksempel på hvordan man kan invitere til en produktiv debatt. Heller enn å gjemme seg bak tvetydigheter, fagtermer eller retorisk akrobatikk oppfordrer boken til en aktiv og likestilt deltagelse ved å rydde i begreper, tydeliggjøre tolkninger, og gi oppklarende eksempler. Det gir et godt grunnlag å bygge videre på, enten man er enig med forfatterens poenger eller ikke. Forhåpentligvis vil noen psykologer, som jobber med folk i håpløse situasjoner, og som allerede har erfaring med flere av de relevante vurderingene, gjøre nettopp det.

Kombinasjonen av enkeltskjebner, empiri og meningsmålinger, relevant filosofisk teori og praktiske eksempler gjør at boken verken framstår for upersonlig og abstrakt eller som usaklig anekdotisk.

Dem det gjelder

Den aktuelle problemstillingen synliggjør et bredere poeng om respekt for menneskers selvbestemmelse, kanskje særlig når vi som fagpersoner og medmennesker er usikre på hva som er riktig avgjørelse. *Aktiv dødshjelp* er ikke ment som en fullstendig oversikt over alle mulige innvendinger og komplikasjoner. Det ville heller ikke vært rimelig å anta at motstanderne av aktiv dødshjelp er ferdig representert uten selv å ha kommet direkte til orde, uansett hvor redelig de blir framstilt. Tvilen omkring hva som er det riktige valget, er derfor fremdeles til stede hos meg etter gjennomlesing, men tvil trenger ikke å føre til berøringsangst. Et av hovedargumentene i boken er nettopp at vi på grunn av denne usikkerheten bør gi valget tilbake til dem det faktisk gjelder.

Aktiv dødshjelp illustrerer godt at forbud ikke nødvendigvis er det tryggeste valget, eller det som i størst grad bunner i medfølelse og ydmykhet. I praksis er heller ikke forbud et passivt eller nøytralt valg. Helsepersonell er allerede involvert i beslutninger om å avslutte livsforlengende behandling, selvmord forekommer dessverre uansett, og folk får uhelbredelige sykdommer. Moen og Sterri viser tydelig hvordan vi, ved å forholde oss til dette aktivt, kanskje heller kan være med og lette noen sider av denne lidelsen, og tillate folk i umulige situasjoner å beholde litt mer verdighet og valgfrihet.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 57, nummer 4, 2020, side 314-315

TEKST

Eirin Kolberg, psykolog og ph.d.-kandidat ved UiB